

Recuperació del jove Pujols

NARCÍS CAROLERA

POESIA

Llibre que conté les poesies d'en Francesc Pujols, amb un pròleg d'en Joan Maragall. Epíleg d'Enric Casasses. QUADERNS CREMA. Barcelona, 2004.

Francesc Pujols, *El Nuevo Pascual o la Prostitución. Novela compuesta por Don Augusto de Altozanos*. EDICIONS I PROPOSTES CULTURALS ANDANA. Barcelona, 2005.

Francesc Pujols, *La tardor barcelonina*. Edició d'Enric Casasses. Introducció de Joaquim Auladell. LLIBRES DE L'ÍNDIX. Barcelona, 2005.

Estem de sort. En menys de mig any han aparegut a les llibreries les tres primeres obres literàries de Francesc Pujols, una de les personalitats culturals més poderoses a la Catalunya de la primera meitat del segle XX.

Francesc Pujols va néixer a la plaça Reial de Barcelona l'any 1882. El 1902 va presentar als Jocs Florals de Barcelona un poema *Balada de les festes*, que va ser premiat amb la Flor Natural i publicat en l'anuari de la institució. Tenia, doncs, vint anys quan es va fer conèixer com a poeta, i com a poeta premiat. Dos anys més tard, el 1904, el jove Pujols es decideix a publicar tot un volum de poemes, amb pròleg de Joan Maragall, que titula *Llibre que conté les poesies d'en Francesc Pujols*. El títol anuncia que es tracta del primer i únic llibre de poesies que publicarà l'autor, i el lector havia de deduir que, si hi eren totes, volia dir que no n'hauria més, com així va ser. Pujols, doncs, no amenaça de fer

LÓPEZ LLAUSÀS, JOSEP PLA I FRANCESC PUJOLS

carrera de poeta, com la majoria d'escriptors que publiquen un primer llibre de poemes... Les publica totes, i prou. Avui podem llegir-les en una edició recent de Quaderns Crema, amb un epíleg del poeta Enric Casasses.

ARRIBA AGUSTO ALTOZANOS
L'any 1906, quan s'imposa el Noucentisme –aparició del *Glossari orsià a La Veu de Catalunya*; publicació d'*Els fruits saborosos*, de Josep Carner, de les *Horacianes*, de Costa i Llobera, i de *La nacionalitat catalana*, de Prat de

la Riba; celebració del Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana–, Francesc Pujols publica, amb el pseudònim d'Augusto de Altozanos –traducció literal del seu cognom–, una obra sorprenent per molts aspectes: *El nuevo Pascual o la prostitución*, títol que fa pensar en *Julie ou la Nouvelle Eloïse*, de Rousseau, i que acaba amb el següent aclariment de l'autor: «*Si uno de vosotros, después de cerrar el libro, viene y me dice: "No me lo he tomado en serio", entonces comprenderé que para él lo he escrito*».

FRANCESC PUJOLS EL 1903

Feia poc que Unamuno havia demanat als escriptors catalans que es possessin a escriure en castellà, però sense fer-hi filigranes ni pretendre resultar castissos o amadrilenyats. Això és el que farà el jove Pujols, seguint al peu de la lletra el consell de l'intel·lectual basco-castellà. En aquesta novel·la –per qualificar el llibre d'alguna manera– Pujols no té cap mirament en la genuïtat del castellà que fa servir. Escriu, per exemple: «*Le di cuatro pesetas, y le dije que ya lo encontraríamos*». És un model, o si més no un precedent, del que Josep Pla farà, després de la guerra, en els seus articles obligadament escrits en la *lengua del imperio*... Avui podem llegir aquesta obra, cent anys després de la primera i única edició –absolutament intromissible, ni tan sols en les biblioteques–, en una edició de l'editorial vilafranquina Aldana, enriquida amb una divertida nota introductòria de Quim Monzó i un pròleg de l'amic i biògraf de Pujols, Artur Bladé i Desumvila.

Dos anys després, el 1908, Pujols publica una segona novel·la, aquesta vegada en català: *La tardor barcelonina*. Però la va fer conèixer, fragmentàriament, com una novel·la de fulletó, a les pàgines del *Papitu*. Ara la podem llegir en l'edició en llibre que acaba de publicar Llibres de l'Índex, amb una sàvia introducció de Joaquim Auladell. La novel·la, amb pinzellades surrealistes *avant la lettre*, que fan pensar en aspectes de la pintura de Dalí –gran admirador del filòsof de Martorell–, s'obre amb una frase espectacular: «*Jo tenia una gran masia en la muntanya catalana, i la vaig cremar*». El final no desdiiu pas d'aquesta arrencada genial: «*Estic sol. Disparo el revòlver. Caic mort. Sóc recollit per dos guàrdies urbans. Cito aquest detall perquè en aquesta història almenys hi hagi un detall verdader, i adverteixo als meus lectors que la paradoxa és una veritat vista des de dintre*». Hem de tenir present que, en aquesta època, el jove Pujols té una malaltissa tirada al suïcida, i ens hem de felicitar que, com va fer Goethe amb el seu *Werther*, Pujols exorcitzés aquesta pulsio personal a través de la ficció literària.

AVANÇAT AL SURREALISME
Felicitem-nos, doncs, de poder llegir aquests tres títols d'un jove Francesc Pujols, que en molts aspectes s'avancen a les produccions literàries sorgides del desconcert després de la Primera Guerra Mundial. Salvador Dalí –l'únic escriptor català surrealista de debò– és deutor d'aquests escrits de Pujols, en més d'un punt, com he dit abans, surrealistes *avant la lettre*. Ara tenim l'oportunitat de descobrir un Pujols *abans de Pujols*, al qual hauríem d'afegir l'*Hiparxiologi*, també recuperat recentment.

La diàspora del nacionalisme català

FERRAN AISA

ASSAIG

Víctor Castells, *Nacionalisme català a l'exili, 1939-1946*. RAFAEL DALMAU EDITOR. Barcelona, 2005.

Víctor Castells (Barcelona, 1928) va participar en les avantguardes literàries i artístiques de la postguerra. Després de passar uns anys a Europa s'establí a Amèrica, on va entrar en contacte amb l'exili català. Castells va ser membre del Consell Nacional a l'exili i quan va tornar a Barce-

lona es prodigà a la difusió de la història del nacionalisme català, i ha publicat fins ara el llibre biogràfic *Batista i Roca, una vida al servei de reconstrucció nacional* i *El 6 d'octubre, Palestra i Batista i Roca*, així com l'assaig *Nacionalisme català i Guerra Civil a Catalunya, 1936-1939*.

Víctor Castells ens presenta un nou treball que amplia la temàtica sobre la història nacional de Catalunya. L'assagista, amb *Nacionalisme català a l'exili, 1939-1946*, es capfica en aquell temps, d'amargors i esperances, per donar-nos a conèixer amb tota mena de detalls què va ser aquell món dels exiliats i què va significar per a Catalunya la

constància d'aquella gent. L'estudi s'inicia amb el viatge llamp que va fer Batista i Roca a Londres el 1939 amb la intenció de negociar amb el govern britànic el reconeixement d'una Catalunya en pau deslliurada de feixistes i de comunistes, des de la seva estratègia de país de la Mediterrània nord-occidental. «No se'n va sortir», diu l'autor.

Víctor Castells ressegueix el fil de Batista i Roca i relata la diàspora i tots els viaranys laberíntics per on passa la reorganització del nacionalisme català. Hi narra la creació de plataformes organitzatives, col·lacions i institucions de l'exili: el Consell Nacional de Catalu-

nya, el Front Nacional, etcètera, així com les relacions amb els grups polítics d'Euskadi i de Galícia per tal de fundar la plataforma GALEUSCA. També s'endinsa en l'estudi de la cultura catalana a l'exili i dels membres del PEN Club Internacional.

POLÍTIQS ENFRONTATS

De tota la comunitat de l'exili català, l'autor en fa un seguiment, i remarca els seus trets més destacables, sense eludir parlar dels enfrontaments lamentables amb els cercles polítics d'altres tendències, així com els obstacles que impossibilitaven, en molts moments, avançar. Castells remarca

l'aportació positiva dels vells residents a Amèrica i també a França, i més encara en el que hi hagué, en tot plegat, de projecció internacional del fet català, tant des del punt de vista de la reivindicació nacional com de la cultura.

L'assaig de Víctor Castells demostra com els nacionalistes catalans van saber trobar, a la diàspora, plasmacions col·lectives de considerable importància, que, a la llarga, van servir per ajudar a propagar l'ideal català.

En definitiva, un llibre interessant per conèixer molt millor com van actuar els principals protagonistes de l'exili nacionalista català.